WYDAWNICTWA CENTRALNEJ BIBLJOTEKI WOJSKOWEJ

Nr. 6.

T. VI. R. 1929.

3. Wojskowe wiadomości bibljograficzne.

BIBLJOTEKARSTWO.

HAFKINA L. — *Za rubieżom. Opyt wojenno-bibljotiecznoj raboty. Moskwa, 1929, Gosud. Izdat. Str. 68.*

Broszura ta jest poświęcona rozważaniu głównych zagadnień bibljotekarstwa wojskowego, uwidocznionych w zagranicznej literaturze.

Dr. Hafkina jest dyrektorem Państwowego Bibljotecznego Instytutu im. Lenina w Moskwie i powagą bibljotekarską w Rosji, poglądy więc jej nabierają półoficjalnego znaczenia, podkreślonego jeszcze przez przedmowę Chlebcewicza, znanego rosyjskiego bibljotekarza wojskowego.

Poglądy te stanowią krótkie i jasno ujęte wskazania, że za wzorem zagranicy należy położyć wielki nacisk na sprawę bibljotekarstwa wojskowego, jako na jeden z bardzo doniosłych czynników przy pracy wojskowo-politycznej i naukowo-wojskowej. Stanowisko swoje motywują autorka książki i autor przedmowy nie tylko względami objektywnej potrzeby, ale także wzmożoną i nowemi pomysłami wzbogaconą akcją burżuazyjnych państw. Jako dowód zaś przywodzi autorka najnowsze poglądy z dziedziny bibljotekarstwa wojskowego, uwidocznione w Ameryce, Polsce i w Niemczech, przyczem omawia autorka, a częściowo streszcza książkę Kocha p t. *Les livres à la guerre. Paris, 1920;* książkę ppłk. Łodyńskiego *Les bibliothèques militaires modernes. Varsovie 1926* oraz książkę ppłk. Stuhlmanna, p. t. *Deutsche Heeresbücherei. Berlin, 1926.* W zakończeniu swej pracy przedrukowuje autorka tablice statystyczne, dotyczące wojskowych bibljotek na całym świecie, a dołączone do książki ppłk. Łodyńskiego.

Podkreślić też należy, że w ocenie, jaką zaopatruje nakładca wszystkie książki, wchodzące w skład wydawnictw „Osoawiachima", zaznaczono, że książka Hafkiny przedstawia poważną wartość „nie tolko dla wojennych, profsojuznych i politproswietskich bibljotiek, no i dla każdogo rabotnika knigi".

ZIVNY JAN LADISLAV — *Moderni Knihovna. Praha, 1928, Kramerins. Str. 81. — C. B. W. sygn. 113.904 II.*

Autor poświęca książkę zagadnieniu bibljoteki publicznej, przyczem omawia sprawę lokalu i jego urządzenia wewnętrznego, dalej zadania bibljoteki publicznej i jej organizację wewnętrzną, wreszcie technikę pracy bibljotecznej, a więc porządkowanie zbiorów, rodzaje katalogów, ustawienie książek w składzie bibjotecznym.

Szereg fotografij wnętrz bibljotecznych oraz szereg rysunków sprzętów bibljotecznych uwydatnia poglądy autora.

KRUESS H. A., Dr. — *Die Staatsbibliothek zu Berlin als Zentralbibliothek. Berlin, 1928. Staatsbibliothek. Str. 12 — C. B. W. sygn. 36.895/II.*

Autor poświęca swą pracę omówieniu charakteru głównej bibljoteki niemieckiej, jej zadań, metod i zakresu pracy, jej zasobów, jej udostępnieniu oraz całokształtowi wyników osiągniętych na polu bibljotekarskiem i bibljograficznem, W świetle tych uwag „Staatsbibliothek" jest nie tylko największym księgozbiorem literatury niemieckiej i zagranicznej, ale i największym warsztatem niemieckiej pracy naukowej, wyposażonym w nowoczesne urządzenia i doborowo skupiony aparat pomocniczy. Wreszcie widać z uwag autora, że „Staaatsbibliothek" ma charakter nie tylko centralnej, ale i kierowniczej bibljoteki w stosunku do innych bibljotek niemieckich.

ORGANIZACJA WOJSKA.

RUESTUNG UND ABRUESTUNG. *Eine Umschau über das Heer und Kriegswesen aller Länder. Hgb. von Oertzen, Oberst. Berlin, 1929, Mittler. Str. XII, 303. — C. B. W. sygn. 113.930/II.*

Książka ta stanowi odpowiednik do znanych przed wojną, a ostatnio w r. 1926 wydanych Löbells Jahresberichte. Na czele obecnego wydawnictwa, opracowanego siłami zbiorowemi stoi znany niemiecki pisarz wojskowy płk. Oertzen.

Książka rozpada się na trzy główne działy, z których pierwszy omawia przebieg i rezultaty dotychczasowe t. zw. konferencyj rozbrojeniowych; drugi przedstawia stan wojskowości w poszczególnych państwach świata, a trzeci rozpatruje dzisiejszy stan poszczególnych gałęzi nauk wojskowych i wojskowości. Pierwszy rodzaj nosi cechy propagandowe, drugi — niezmiernie ciekawy przechodzi w układzie alfabetycznym stan wojskowości różnych państw — materjał ten zestawiony skrupulatnie i objektywnie, — rozdział trzeci omawia rozwój taktyki broni połączonych, rozwój taktyki piechoty, kawalerji i artylerji, rozwój lotnictwa, czołgów, samochodów i motoryzacji wojska, rozwój inżynierji, fortyfikacji, łączności i broni gazowych, rozwój broni piechoty i artylerji, rozwój służby zdrowia i weterynarji. W rozdziale tym omawia autor obok zasadniczych rysów także stan rzeczy w wojskach poszczególnych krajów.

Uderza specjalnie, że autor podnosi w szeregu miejsc odrębność taktyki polskiej od wzorów francuskich i dążność do stworzenia oryginalnej taktyki polskiej, odpowiadającej wymaganiom terenowym i warunkom zaopatrzeniowym.

IWANOW S. N. — *Kurze Zusammenstellung über die Russische Armee. Berlin, 1929, Eisenschmidt. Str. 135 + 5 tabl. — C. B. W. sygn. 37.001/I.*

Jako trzeci zeszyt wydawnictwa, dotyczącego organizacji współczesnego wojska poszczególnych krajów (zob. Urban — Kurze Zusammenstellung über die polnische Armee. Berlin, 1928 Eisenschmidt. — C. B. W. sygn. 35.961/I, oraz Urban — Kurze Eisemmenstellung über die tschekoslovakische Armee. Berlin, 1929, Eisenschmidt. — C. B. W. sygn.) ogłoszono organizację wojska rosyjskiego. Układ książki upodobniono do poprzednich tomików i omówiono w niej genezę obecnego wojska rosyjskiego, ustawy wojskowe (a więc ogólne zasady, wyszkolenie przed wstąpienie do służby czynnej, służbę czynną, rezerwę i formację obrony krajowej); wyszkolenie poza wojskowe (a więc przygotowanie wojskowe młodzieży oraz związki wojskowe). Skład, rozmieszczenie i siłę wojska (a więc naczelne władze wojskowe, podział kraju, siła wojska, skład i miejsce postoju oddziałów); organizację i uzbrojenie poszczególnych broni (a więc piechoty, kawalerji, artylerji, inżynierji i saperów, wojsk technicznych, wojsk lotniczych, specjalnych oddziałów), oddziały wojskowe do specjalnych zadań (np. polityczno-wojskowa administracja, oddziały pograniczne); twierdze i wreszcie kierownictwa i dowództwa wojskowe, ogólne zasady wyszkolenia taktycznego, dyscyplinę, polityczne wychowanie wojska, oporządzenie wojska, jego oznaki stopni oraz odznaczenia, uposażenie, zaopatrzenie i skoszarowanie, uzupełnianie ludzi, remont koni, przemysł wojenny, kolejnictwo, gotowość mobilizacyjna, sądownictwo, mapy i t. d

Tę wielką różnorodność zagadnień omówiono z powodu małych rozmiarów wydawnictwa w krótkiej formie, zadawalając się podniesieniem najważniejszych rysów.

Książkę zamyka słowniczek najważniejszych skrótów, tak bardzo popularnych w dzisiejszej Rosji, a dotyczących fachowych terminów wojskowych.

ADMINISTRACJA WOJSKA.

LINDSELL W. G., *lieut.-col. — A and Q, or military administration in war.— Aldershot, 1928, Gole and Polden. Str. VII, 197.*

Jest to studjum organizacyjne o roli i działalności administracji wojska angielskiego w zakresie zaopatrzenia (skrót nazwy angielskiej „A [dministration] and Q[uartermaster]") w warunkach wojennych, oparte na doświadczeniach i przykładach z wojny światowej (niemieckie raidy lotnicze na arsenał w Woolwich, administracja wojska angielskiego podczas kampanji w Palestynie, organizacja transportów angielskich w 1918 roku).

Autor omawia sprawę morskich transportów zaopatrzenia, urządzenie baz, transporty kolejowe, zaopatrzenie na froncie i wyciąga wnioski co do przyszłej wojny, która zdaniem jego w głównych zarysach będzie podobną do wojny światowej.

WYSZKOLENIE WOJSKA.

RAZIN E. — *Opieratiwnaja rabota komandira. Moskwa — Leningrad, 1929. Gosudarstwiennoje Izdanije Otdieł Wojennoj Litieratury. Str. 93.*

Jest to podręcznik, mający ułatwić dowódcom prowadzenie ćwiczeń taktycznych i gier wojennych. Autor przytacza dla różnych wypadków sytuacji wojennej typowe wykazy zapytań, wymagających odpowiedzi przy powzięciu decyzji wydaniu rozkazu, lub złożeniu meldunku. Jako uzupełnienie podane są charakterystyczne rodzaje i typy dokumentów operacyjnych w postaci używanej w wojsku sowieckiem. W pracy swej autor oparł się między innemi na własnem doświadczeniu, zdobytem na stanowisku dowódcy pułku.

KAWALERJA.

WIERCHOWSKIJ B. — *Nocznyje diejstwija konnicy. Moskwa — Leningrad, 1929, Gosudarstwiennoje Izdatielstwo Otdieł Wojennoj Litieratury. Str. 94.*

Praca rozpatruje charakterystyczne właściwości nocnych działań kawalerji. Zarówno literatura wojskowa, jak i regulaminy sowieckie, chociaż podkreślają wielkie znaczenie nocnych działań w warunkach wojny współczesnej, jednak nie dają należytego ich oświetlenia. Wypełnienie tej właśnie luki ma na celu książka Wierchowskiego. Rozpatrując różne możliwości nocnych działań kawalerji, autor podchodzi do tego zagadnienia w sposób praktyczny i podaje nie tylko ogólne zasady tych działań, lecz również informacje, potrzebne do ich wykonania.

Książka składa się z następujących rozdziałów:

I. Wiadomości ogólne; II. Służba zwiadowcza kawalerji; III. Marsze nocne kawalerji; IV. Nocna walka kawalerji; V. Właściwości pracy politycznej w czasie działań nocnych kawalerji.

POCZTER G. — *Oczerki polskoj konnicy. Moskwa — Leningrad, 1929, Gosudarstwiennoje Izdatielstwo Otdieł Wojennoj Litieratury. Str. 169 — C. B. W. sygn. 78.192/II.*

Jest to studjum o zasadach organizacji, wyszkolenia i taktyki polskiej kawalerji. Autor w ważniejszych miejscach przedstawia również porównawczo anologiczne zagadnienia w kawalerji rosyjskiej. Biorąc za podstawę swego studjum polski re-

gulamin służby polowej oraz regulamin kawalerji nie ogranicza się wyłącznie do tej tylko oficjalnej literatury, lecz wykorzystuje również materjał zawarty w artykułach „Przeglądu Kawaleryjskiego" i „Bellony".

Książka składa się ze wstępu, charakteryzującego drogi rozwoju współczesnej kawalerji, oraz 8 rozdziałów:

I. Zasadnicze czynniki tworzenia polskiej kawalerji; II. Zadania, skład, organizcja i uzbrojenie polskiej kawalerji; III. Rozpoznanie w polskiej kawalerji; IV. Polska kawalerja w marszu; V. Odpoczynek polskiej kawalerji i jego ubezpieczenie; VI. Szyki polskiej kawalerji; VII. Polska kawalerja w walce; VIII. Służba osłony i zagony.

ARTYLERJA.

WUKOTICZ A. — *Zienitnaja artillerija. Moskwa — Leningrad, 1929, Gosudarstwiennoje Izdatielstwo Otdieł Wojennoj Litieratury. Str. 302.*

Jest to podręcznik, przeznaczony dla personelu dowodzącego artylerją przeciwlotniczą, dla prowadzenia wyszkolenia oraz uzupełnienia własnych wiadomości. Układ i treść jego zostały przystosowane do programów normalnej szkoły artylerji przeciwlotniczej. Autor wykorzystał materjały „Komisji do zastosowania bojowego artylerji przeciwlotniczej", istniejącej przy szkole tej artylerji. Praca składa się z 3 części, z których każda dzieli się z kolei na kilka rozdziałów:

Cz. I. Strzelanie artylerji przeciwlotniczej; I. Wstęp; II. Ruch celu; III. Ruch pocisków; IV Tablice strzelnicze; V Sposoby strzelania; VI. Strzelanie niszczące; VII. Strzelania zaporowe.

Cz. II. Sprzęt: I. Ustawienie artylerji przeciwlotniczej; II. Amunicja; III. Przyrządy do strzelania i obserwacja.

Cz. III. Taktyka artylerji przeciwlotniczej: I. Przeznaczenie i właściwości artylerji przeciwlotniczej; II. Służba rozpoznania; III. Służba łączności; IV. Dowodzenie artylerją przeciwlotniczą. V. Zaopatrywanie w amunicję; VI Działania bojowe; VII. Działania artylerji przeciwlotniczej przy obronie wnętrza kraju.

PROWADZENIE WOJNY.

MAYER EMILE (*lieut. col* E. MANCEAU). — *Autour de la guerre actuelle. Essai de psychologie militaire. Paris, 1917, Chapelot. Str. 319. — C. B. W. sygn. 5.415/II.*

Jest to studjum teoretyczno-operacyjne, taktyczne i psychologiczne o wojnie nowoczesnej, oparte na doświadczeniu wojen dawnych oraz pierwszych lat wojny światowej.

Jako pisane jeszcze podczas wojny (w 1917 roku) i pod bezpośredniem wrażeniem przeżyć wojennych stanowi ciekawy przyczynek do charakterystyki ówczesnych poglądów na powstałe, podczas tej wojny zagadnienia wojskowe.

Książka składa się ze wstępu i 6 rozdziałów następujących: I — Kształcenie się w sztuce wojskowej (autobiografja); II — Nowe warunki wojny; III — Ofensywa i obrona; IV — Forma wojny nowoczesnej; V — Próba ogniowa faktów; VI — W przewidywaniu przyszłości. Uzupełniają ją 3 aneksy.

MEDYCYNA.

LEONARDOW B. — *Organizacja miedicinskoj pomoszczi w pole. Taktika wojenno-sanitarnoj służby. Moskwa — Leningrad, 1929, Gosudarstwiennoje Izdatielstwo Otdieł Wojennoj Litieratury. Str. 180.*

Jest to podręcznik taktyki sanitarnej, przeznaczony dla słuchaczy wojskowej Akademji Medycznej, lekarzy armji czerwonej służby czynnej oraz rezerwy. Autor wykorzystał zachodnio-europejską i amerykańską literaturę przedmiotu, biorąc z niej to wszystko, co się da zastosować w warunkach rosyjskich. Praca składa się z następujących rozdziałów:

I. Zadania pomocy lekarskiej w polu; II. Rodzaje tej pomocy; III. Pakiet opatrunkowy; IV. Nosze; V. Grupa przy noszach; VI. Patrol sanitarny; VII. Nosze na kółkach; VIII. Nosze juczne; IX. Wóz sanitarny; X. Placówka pomocy lekarskiej; XI. Czołówka sanitarna. XII. Główny punkt opatrunkowy; XIII. Sortowanie rannych, zatrutych i chorych; XIV. Urządzanie dróg i początek ewakuacji.

POLITYKA, PRAWO MIĘDZYNARODOWE, PUBLICYSTYKA.

STEIER LAJOS — *Ungarns Vergewaltigung. Oberungarn unter tschechischer Herrschaft. Wien, 1929, Amalthea. Str. XXXII, 1004. — C. B. W. sygn. 113.927/II*

Firma Amalthea projektuje wydanie szeregu dzieł, poświęconych przedstawieniu politycznych stosunków w państwach naddunajskich, by drogą wskazania ujemnych następstw pokoju w Trianon, który dał podstawę pod konfigurację obecnego położenia politycznego, doprowadzić do rewizji tego traktatu. Pierwszem z projektowanego cyklu wydawnictw jest ogromne dzieło Steiera. Dzieło to jest poświęcone rozważaniu następstw traktatu trianońskiego w stosunku do Węgrów. Autor przedstawia w niem ujemne skutki tego traktatu dla samego państwa czeskiego, które skazane jest na zużywanie sił czynnika panującego dla utrzymania hegemonji nad innemi narodowościami, stanowiącemi większość. Sytuacja jest tem cięższa, że — jak autor przedstawia — wewnętrzna polityka czeska wywołuje nienawiść wśród Węgrów, Rusinów i Słowaków. Węgrzy, pozostający pod władzą Czechów, są prześladowani, pozbawiani przyrzeczonych uprawnień mniejszości w zakresie potrzeb gospodarczych i kulturalnych; również Ukraińcy i Słowacy czują się upośledzeni politycznie i to wbrew traktatom, zawartym uprzednio między Czechami i temi narodami.

Dzieło Steiera rozpada się na dwie części, z których jedna poświęcona jest stosunkom węgierskim, a druga stosunkom rusińskim i słowackim. Część pierwsza dzieli się na następujące rozdziały: 1) Skargi narodowe Węgrów, 2) Administracja i kwestja urzędnicza; 3) Nadużycia przy spisie ludności; 4) Szkolnictwo; 5) Prasa, stowarzyszenia, teatr, i bibljoteki; 6) Kościół; 7) Reforma rolna, rolnictwo, handel, przemysł i socjalne stosunki. Część druga rozpada się na następujące ustępy: 1) Rezolucja czesko-słowacka z d. 1/5 1918 r.; 2) Konferencja i deklaracja z d. 30/10 1918; 3) Polityka słowackiej partji ludowej i ruch autonomiczny; 4) Narodowa partja słowacka; 5) Czechofilska partja agrarjuszów, czeskie partje i autonomja; 6) Socjalno-demokratyczne i komunistyczne partje; 7) Walki węgierskich partyj przeciw czechosłowackiej hegemonji; 8) Czechosłowacka polityka zewnętrzna występująca wrogo przeciw Węgrom; 9) Emigranci słowaccy; 10) Upadek koalicji narodowościowej; trzeci rząd Svehli, klęska partji ludowej; zdrada ruchu autonomicznego.

Dzieło zdobią liczne ilustracje i mapy.

MARTIN HERMANN — *Noch eimal der Stahlhelm. Leipzig, 1929. Str. 11. — C. B. W. sygn. 36.891/II.*

Praca ta stanowi publicystycznej treści broszurę, występującą przeciw nacjonalistycznej formacji wojskowej w Niemczech p. n. Stahlhelm. Autor stara się uwydatnić cele stowarzyszenia, metodę jego pracy i rachuby związane z planami przewrotu politycznego. Autor wskazuje wzorowanie się częściowe tego stowarzyszenia na ideałach organizacji faszystowskiej we Włoszech.

Broszura wydana jest litograficznie.

MOTYLOW W. — *Problema tiempa razwitija S. S. S. R. Moskwa, 1929, Izdatielstwo Kommunisticzeskoj Akadiemji. Str. 151. — C. B. W. sygn. 78.342/II.*

Zagadnienie tempa, w jakiem ma się odbywać uprzemysławianie Z. S. R. R., odgrywa poważną rolę w rozwoju jego życia gospodarczego. Praca Motylowa stara się wykazać, że właściwości sowieckiej gospodarki i ustroju społecznego umożliwią pokonanie trudności i zapewnienie takiego tempa rozwoju, jakiego wymagają zadania rewolucji. Książka składa się ze wstępu i 6 rozdziałów. I. Tempo rozwoju go-

spodarki kapitalistycznej i jej prawa; II. Źródła przewagi amerykańskiego tempa rozwoju; III. Czynniki tamujące rozwój Stanów Zjednoczonych; IV. Czy możliwe jest hyperamerykańskie tempo rozwoju Z. S. R. R.; V. Problemat tempa w projektach 5-letniego planu; VI. Krytyka przeciwników szybkiego tempa uprzemysłowienia Z. S. R. R.

REISNER I. — *Niezawisimyj Afganistan. Moskwa, 1929, Izdanije Moskowskogo Instituta Wostokowiedienija pri C. I. K. S. S. S. R. Str. 221 — C. B. W: sygn. 78.662/II.*

Praca oparta na rosyjskim materjale archiwalnym (archiwum b. ministerjum spraw zagranicznych) oraz na rosyjskiej i obcej literaturze przedmiotu. Autor wykorzystał tutaj również różne wiadomości, zebrane podczas 2-letniego pobytu swego w Afganistanie (1919 — 1921 r.). Zadanie, jakie sobie postawił, pisząc tę książkę, było przedstawienie roli Afganistanu w narodowo-rewolucyjnym ruchu ludów Wschodu. Składa sę ona z przedmowy i 7 rozdziałów:

I. Kraj, ludność i gospodarka; II. Utworzenie buforu; III. Sprawa narodowościowa, klasy społeczne i państwo; IV. Tajemnicza kraina; V. Anglo-afgańska wojna; VI. Niepodległy Afganistan; VII. Polityka zagraniczna Afganistanu.

ACHUN M. i PIETROW W. — *Bolszewiki i armija w 1905 — 1917 gg. Leningrad. 1929, „Krasnaja Gazieta" Str. 348. — C. B. W. sygn. 78.614/II.*

Głównym tematem tej pracy jest przedstawienie działalności organizacji wojskowej rosyjskiej social-demokratycznej robotniczej partji na terenie Petersburga w latach 1905 — 1917. Celem należytego oświetlenia wydarzeń petersburskich dane zostało odpowiednie tło w postaci wypadków rozgrywających się współcześnie na terenie całej Rosji. Autorzy opierali się w swej pracy na literaturze pamiętnikarskiej i na materjałach następujących archiwów: departamentu policji, najwyższego sądu wojskowego, sądu petersburskiego okręgu wojskowego, sądów korpusowych z czasów wojny światowej, leningradzkiego okręgowego Istpartu.

Książka składa się z 4 części. I. 1905 — 1906 r.; II. Lata reakcji 1907 — 1914; III. Lata wojny imperjalistycznej; IV. Od lutego do października.

JAWORSKIJ S. — *Mir ili wojna? Moskwa — Leningrad, 1929, Gosudarstwiennoje Izdatielstwo, Str. 140. — C. B. W. sygn. 78.348/II.*

Książka ta, poświęcona zagadnieniom rozbrojenia, nad któremi pracuje Liga Narodów, stara się wykazać, że działalność Ligi na tem polu wywołana została zaniepokojeniem państw burżuazyjnych przed ewentualnym wybuchem rewolucji w razie nowej wojny. Natomiast państwa te nie stawiają bynajmniej szczerze sprawy rozbrojenia. Praca składa się ze wstępu i 9 rozdziałów:

I. Konferencja waszyngtońska; II. Burżuazyjne gwarancje bezpieczeństwa; III. Locarno; IV. Rząd sowiecki w walce o pokój; V. Na drodze do konferencji rozbrojeniowej; VI. Przygotowawcza komisja rozbrojeniowa; VII. Konferencja 3 mocarstw morskich; VIII. Pakt Kelloga; IX. Angielsko-francuskie porozumienie.

KOKORIN M. — *Wojennaja rabota partijnoj jaczejki. Moskwa — Leningrad, b. r. „Moskowskij Raboczij". Str. 160. — C. B. W. sygn. 78.353/I.*

Zagadnienia wojskowe stanowią jak wiadomo jedną z ważniejszych trosk rosyjskiej partji komunistycznej. Działalność partji komunistycznej zwraca też baczną uwagę na pracę przysposobienia wojskowego, starając się nawiązać jak najściślejszy kontakt między ludnością a wojskiem. Praca Kokorina przedstawia te dziedziny życia wojska, gdzie interwencja partji może dać najbardziej pożądane wyniki. Składa się ona z następujących rozdziałów:

I. Czerwona armja w drugiem dziesięcioleciu; II. System terytorjalny, — podstawa sił zbrojnych Z. S. R. R.; III. Partyjna komórka i organizacja terytorjalna; IV. Partyjna komórka i prace pomiędzy okresami ćwiczeń; V. Proletarjackie szefostwo w czerwonej armji. VI. Komórka partyjna i uzupełnianie wojska; VII. Komórka partyjna i propaganda wojskowa w masach.

Rapports et documents d'enquête. 3-e volume. Rapports sur les mésures. Prises par les allemands à l'égard de l'industrie belge pendant l'occupation. Tome I — Rapports et documents d'enquête. 3-e volume. Rapports sur les mésures prises d'Enquête sur les violations des règles du droit des gens, des lois et des coutumes de guerre, éditeur Albert de Wit. Tom I — str. 510, tom II — str. 349. — C. B. W. sygn. 23.297/II.

Jest to III księga zbioru urzędowych raportów i dowodów rzeczowych belgijskiej komisji śledczej do zbadania wypadków pogwałcenia prawa międzynarodowego i praw oraz zwyczajów wojennych, poświęcona zarządzeniom niemieckich władz okupacyjnych w stosunku do przemysłu belgijskiego w latach 1914 — 1918.

Praca ta oparta została na urzędowych dokumentach poufnych i tajnych, pozostawionych przez Niemców w listopadzie 1918 roku, oraz na raportach, złożonych komisji śledczej przez firmy belgijskie.

Stwierdza ona stosowanie przez niemieckie władze okupacyjne w Belgji metod sprzecznych z przepisami prawa międzynarodowego i z prawami oraz zwyczajami wojennemi.

Księga składa się z 2-ch tomów.

I tom zawiera raporty komisji śledczej o rekwizycjach (7 rozdziałów) i o stanie poszczególnych gałęzi przemysłu (11 rozdziałów); na początku tego tomu znajduje się dekret królewski o personalnej rekonstrukcji komisji śledczej; na końcu tomu podano wykaz ważniejszych strat, poniesionych przez przemysł belgijski podczas okupacji niemieckiej.

II tom zawiera kilkaset dokumentów belgijskich i niemieckich, ujętych w 29 aneksów według poszczególnych zagadnień, oraz 106 zdjęć fotograficznych, które ilustrują działalność okupantów w stosunku do przemysłu zajętej przez nich Belgii.

Ponadto na końcu I tomu dodany został okólnik zawierający program wydawnictwa komisji śledczej. W myśl tego programu I księga ma dotyczyć systematycznych morderstw i grabieży niemieckich w Belgji. II księga — zarządzeń niemieckich w sprawie wysiedlania ludności belgijskiej, IV księga ma obejmować raporty o niemieckiem prawodawstwie administracyjnem, zarządzeniach finansowych i bezprawnych rekwizycjach w Belgji, oraz raport ogólny i konkluzje komisji śledczej.

HISTORJA.

SCOTT JAMES BROWN — *Robert Bacon. Sa vie et ses lettres (1860 — 1919). Paris, 1925, H. Champion. Str. XIX, 537.*

Jest to tłomaczona z angielskiego praca, zawierająca życiorys i korespondencję Roberta Bacona, kolejno bankiera, sekretarza stanu, przed wojną ambasadora Stanów Zjednoczonych w Paryżu, zaś podczas wojny światowej organizatora ambulansu amerykańskiego na froncie zachodnim i propagatora zbrojnej interwencji Stanów Zjednoczonych po stronie Ententy, który po wstąpieniu w 1917 roku do służby czynnej w wojsku amerykańskiem został szefem misji wojskowej przy angielskiej kwaterze głównej.

Książka ta, rzucająca światło na dzieje przystąpienia Stanów Zjednoczonych do wojny światowej, zaopatrzona jest w przedomwę marszałka Haiga i w oceny znanych pisarzy francuskich Gabriela Hanotaux oraz Emila Bourgeois.

LUDWIG EMIL — *Juli 1914. Berlin, 1929, Rowohlt. Str. 234, 4 nlb.—C. B. W W. sygn. 113.978/II.*

Autor przeprowadza tezę, że odpowiedzialność za wojnę światową ponoszą rządy i związane z niemi warstwy społeczne państw wojujących, podczas gdy szerokie masy ludów bynajmniej jej nie chciały. Praca oparta jest na księgach kolorowych, wydanych przez ministerstwa spraw zagranicznych państw walczących, uzupełnionych przez pamiętniki i opracowania.

GROAG EDMUND — *Hannibal als Politiker. Wien, 1929, Seidel. Str. 158.— C. B. W. sygn. 113.851/II.*

Przy oparciu się na współczesnych źródłach rzymskich i na dotychczasowej literaturze, dotyczącej drugiej wojny punickiej, przedstawia autor Hannibala

jako męża stanu i polityka. W świetle wywodów autora, zarówno druga wojna punicka, jak wogóle wszystkie poczynania wojenne Hannibala, są następstwem jego koncepcji politycznej, zmierzającej do stworzenia równowagi politycznej między Rzymem a Kartaginą. Same zresztą działania wojenne Hannibala mają w swem wykonaniu silne podłoże polityczne, którego wykładnikiem była dążność do oparcia wojny na formie koalicji przeciw Rzymowi i to koalicji wytworzonej zarówno na półwyspie Apenińskim, jak i poza nim, a więc w Grecji, a nawet Azji Mniejszej. W myśl tego programu pod dowództwem Hannibala miałyby się zgromadzić obok szeregów kartagińskich siły greckich miast w Italji, dalej Macedonji, Antiochji i Rodosu.

Ale polityczna działalność Hannibala nie ograniczała się do polityki zewnętrznej, Hannibal wystąpił po drugiej wojnie punickiej jako mąż stanu kartagiński, umiejący przy oparciu się o szerokie warstwy ludności ograniczyć uprzywilejowania plutokracji, narzucić więcej demokratyczną organizację wewnętrzną; do wielkich zasług jego należy też uporządkowanie finansów państwowych przez umiejętne rozciągnięcie podatków na klasy posiadające.

Działalność Hannibala przypomina w wielu szczegółach rolę Napoleona, autor stara się jednak udowodnić, że jako obywatel i polityk miał Hannibal na względzie więcej dobro kraju niż swoje.

SCHULZ HUGO — *Grosskampftage der Revolution 1848/49. Str. 40. — C. B. W. sygn. 36.844/II.*

Praca ta, poświęcona walkom o ideę wolności osobistej, społecznej i politycznej, nosi charakter studjum historycznego. Opis walk, niejednokrotnie dość dokładny, nie ma znaczenia wojskowego. Autor omawia cztery główne ruchy rewolucyjne z lat 1848/9, a mianowicie paryskie z czerwca 1848, opanowane przez gen. Cavaignaca; berlińskie zakończenie ustępstwami politycznemi, przyznanemi przez króla pruskiego; wiedeńskie uśmierzone przez ks. Windischgrätza oraz badeńskie, któremi kierował gen. Ludwik Mierosławski, późniejszy dyktator z powstania styczniowego.

Praca ma charakter popularny.

SMILG-BENARIO MICHAEL — *Von Kerenski zu Lenin. Die Geschichte der zweiten russischen Revolution. Wien, 1929, Amalthea. Str. 324. — C. B. W. sygn. 113.918/II.*

Historyk rewolucji rosyjskiej i autor znanego dzieła p.t. Der Zusammenbruch der Zarenmonarchie, poświęconego genezie i wybuchowi rewolucji rosyjskiej, przedstawia w nowej książce przebieg wypadków od detronizacji cara do objęcia władzy przez bolszewików. Okres ten wypełnia przedewszystkiem działalność Kiereńskiego. Autor opiera się w swej pracy na obfitym materjale pamiętnikarskim i na materjale źródłowym oraz na własnej autopsji. Autor nie rozpatruje zagadnień społecznych, kulturalnych i nie zagłębia się w badania rosyjskiego charakteru narodowego. lecz ogranicza się do przedstawienia politycznej strony wypadków, te jednak bardzo gruntownie omawia.

W pracy swej dochodzi autor do zdania, że t. zw. Rząd Tymczasowy i Kiereński byli ludźmi, którzy nie uchwycili myśli przewodniej zrewolucjonizowanego narodu, a którzy, zmuszając go do dalszej wojny w imię obcych temu narodowi ideałów, pchnęli go w ramiona bolszewizmu, wywieszającego hasło: „precz z wojną".

Pracę autora cechuje objektywność naukowa.

Książka rozpada się na następujące rozdziały: 1. Nowy kierunek rządów i uwidaczniające się w nich sprzeczności. 2. Zewnętrzna polityka prowizorycznego rządu. 3. Walka o pokój światowy. 4. Podniesienie się mas ludowych. 5. Pierwsza koalicja i jej cele. 6. Rozkład wojska. 7. Zradykalizowanie tłumów. 8. T. zw. ofensywa Kiereńskiego. 9. Kryzys koalicji i dni lipcowe. 10. Druga i trzecia koalicja stronictw. 11. Walka Finów i Ukraińców przeciwko prowizorycznemu rządowi. 12. Walka o wojsko. 13. Moskiewska konferencja i przełamanie frontu pod Rygą. 14. Sprzysiężenie i bunt gen. Korniłowa. 15. Odkrycie sprzysiężenia i upadek buntu

gen. Korniłowa. 16. Utworzenie dyrektorjatu. 17. Demokratyczna konferencja i czwarta koalicja. 18. Zmierzch rządów Kiereńskiego. 19. Przygotowanie do zamachu stanu. 20. Obalenie rządów Kiereńskiego.

Dzieło zdobią liczne ryciny, dotyczące najwybitniejszych mężów stanu oraz najważniejszych wypadków.

GUKOWSKIJ A. — *Francuzskaja intierwiencija na jugie Rosiji 1918—1919 g. Moskwa — Leningrad, 1928, Gosudarstwiennoje Izdatielstwo. Str. 267. — C. B.W. sygn. 113.894/II.*

Zagadnienie interwencji francuskiej w południowej Rosji podczas wojny domowej ma już swoją bogatą, przeważnie pamiętnikarską literaturę, natomiast nie było dotąd żadnego opracowania, któreby dało podsumowanie poszczególnych wspomnień i zestawienie ich z dokumentami. Pierwszą próbą w tym kierunku jest praca Gukowskiego. Składa się ona ze wstępu wydawnictwa i autora oraz z następujących rozdziałów: I. Przyczyny interwencji; II. Organizacja władzy; III. Rządy okupacyjne; IV. Francuzi i demokracja rosyjska; V. Dienikin czy Petlura; VI. Rewolucyjne podziemia; VII. Ruch partyzancki; VIII. Ewakuacja; IX. Epilog. Jako załączniki podane są: 3 dokumenty oraz kronika wypadków, związanych z francuską interwencją na południu Rosji w latach 1918 — 1919.

ANCEL JACQUES — *Manuel historique de la question d'Orient (1792 — 1926). Avec deux cartes, dont une hors texte. Troisième édition, revue et augmentée <Bibliothèque d'Histoire et de Politique>. Paris, 1927, Librairie Delagrave. Str. 346. — C. B. W. sygn. 113.690/I.*

Jest to praca historyczno-polityczna o charakterze podręcznikowym, poświęcona dziejom kwestji wschodniej (Bliskiego Wschodu) od roku 1792, poprzez wiek XIX, początek wieku XX i wojnę światową oraz po wojnie do 1926 roku włącznie, ustosunkowaniu się do niej polityki mocarstw europejskich i walce ich o wpływy na tym terenie. Okres wojny światowej obejmuje zaledwie dziesiątą część pracy.

Oparta na źródłach urzędowych i obszernej literaturze przedmiotu, podaje bibljografję przed każdym rozdziałem.

Książka składa się z przedmowy oraz z 9-ciu, podzielonych na paragrafy, rozdziałów następujących: Rozdział wstępny — Podstawy geograficzne kwestji wschodniej; I — 1792 — 1815 r.: kryzys serbski; II — 1815 — 1830 r.: kryzys grecki; III — 1830 — 1841 r.. kryzys egipski; IV — 1841 — 1859 r.: kryzys rumuński; V — 1860 — 1878 r.: kryzys bułgarski; VI — 1878—1897 r.: era Hamidów; VII — 1897 — 1913 r.: kryzys macedoński; VIII — 1914—1923 r.: Wschód w kryzysie europejskim (1. Współzawodnictwo austrjacko-niemieckie; 2. Bałkany pod Niemcami; 3. Ofensywy sprzymierzonych i pokój bałkański; 4. Odrodzenie Turcji; 5. Wschód dzisiejszy); zawiera indeks alfabetyczny nazw i 2 mapy.

RODZIANKO M. V. — *Le règne de Raspoutine. Mémoires de M. V. Rodzianko, ancien président de la Douma d'Empire (1909 — 1917). Paris, 1927, Payot. Str. 304. — C. B. W. sygn. 112.438 II.*

Są to wydane przez syna autora pamiętniki ostatniego przewodniczącego rosyjskiej dumy państwowej (1909 — 1917 r.), inicjatora nowej organizacji zaopatrzenia wojska rosyjskiego po klęskach 1915 roku i twórcy rosyjskiej wyższej rady obrony państwa, zmarłego na emigracji — poświęcone zgubnemu wpływowi Rasputina na całokształt rosyjskiej polityki przed wojną i podczas wojny światowej, na niepowodzenia wojenne Rosji oraz na wybuch rewolucji 1917 roku.

Zawierają one charakterystykę Mikołaja II i Aleksandry Teodorówny oraz ich otoczenia, działalności dumy państwowej, stan zaopatrzenia wojska rosyjskiego w latach 1914 — 1916 i wpływ tego stanu na działania wojenne, oraz krytykę objęcia naczelnego dowództwa przez Mikołaja II. Przytoczone są rozmowy autora z najwyższemi czynnikami polityki rosyjskiej i debaty w dumie państwowej. Podkreśla też autor bezowocność walki Mikołaja II ze zgubnym wpływem Rasputina i swoich interwencyj u cara.

Książka składa się ze wstępu wydawcy, zawierającego biografję autora, oraz z 7-miu działów następujących.

I — Rasputin; II — Zmierzch konstytucji; III — Pierwsze miesiące wojny: IV — Rada specjalna obrony; V — Rok 1915; VI — Lato i jesień roku 1916; VII — Ostatnie dnie monarchji.

ANDREADES A., *membre de l'Académie d'Athènes*, CHARITAKIS G., *ancien ministre, professeur*, KALITSOUNAKIS D. *ancien secrétaire général du ministre d'Economie Nationale, professeur*. CORONIS S. *professeur d'économie politique*. PALLIS A. A. *ancien préfet de Corfou*, SIMONIDE B., *docteur en droit, ingénieur agricole*. — *Les effets économiques et sociaux de la guerre en Grèce*. <*Histoire économique et sociale de la guerre mondiale. Série grecque — Publication, de la Dotalion Carnegie*>. *Paris, b. r., Les Presces Universitaires de France. Str. XV, 323. — C. B. W. sygn. 113.966/II.*

Jest to praca ekonomiczna 6-ciu greckich uczonych, profesorów skarbowości oraz ekonomji politycznej i b. wyższych urzędników, z zakresu historji wojny światowej oraz pierwszych kilku lat powojennych. poświęcona wpływowi. jaki wojna wywarła na życiu gospodarczem i społecznem Grecji w latach 1914 — 1925

Oparta na greckich źródłach urzędowych, na literaturze przedmiotu oraz na osobistem doświadczeniu autorów, praca zawiera szereg danych statystycznych.

Książka składa się z przedmowy i 7-miu części następujących: I — Finanse publiczne (podczas 2-ch wojen bałkańskich. podczas wojny światowej w latach 1914 — 1916 i 1917 — 1918 oraz po wojnie); II — Grecka marynarka handlowa a wojna (1912 — 1913 r., 1914 — 1918 r., od zawieszenia broni do traktatu w Sèvres. kryzys 1920 — 1922 r., 1926 rok): III — Wpływ wojny na ludność Grecji (stan liczebny, skład etniczny, układ społeczny); IV — Greckie gospodarstwo rolne a kryzys wojny światowej; V — Greckie prawodawstwo robotnicze i socjalne podczas wojny i po wojnie; VI — Ruch przemysłowy w Grecji w ciągu lat 1915 — 1925; VII — Wojna i drogi komunikacji (koleje żelazne, drogi, poczty i telegraf, transport morski). Uzupełniają ją aneks ogólny, zawierający tablice i wykresy wydziału statystycznego greckiego banku państwa. indeks alfabetyczny nazwisk, zagadnień i nazw miejscowości. Podana jest mapa dróg komunikacji.

Fachowa ta praca wchodzi w skład serji greckiej cyklu wydawnictw fundacji Carnegie'go, poświęconych gospodarczej i społecznej historji wojny światowej.

BOUCHERIE, *colonel*. — *Historique du corps de cavalerie Sordet. Rédigé sous la haute direction du général Sordet. Paris. 1924, Charles-Lavauzelle. Str. 157 — C. B. W. sygn. 113.962/II.*

Jest to monografia taktyczno-historyczna, poświęcona udziałowi francuskiego korpusu kawalerii gen. Sordet' w działaniach początkowego okresu wojny światowej na froncie zachodnim (od mobilizacji do bitwy nad Marną włącznie).

Oparta na źródłach urzędowych, podaje wszystkie rozkazy i dokumenty, dotyczące tego korpusu.

Książka składa się z 7-miu rozdziałów następujących: I — Korpus kawalerji Sordeta — Organizacja — Przygotowanie do wojny; II — Korpus kwalerji Sordeta jako osłona; III — Działania korpusu kawalerji na wschód od Mozy; IV — Korpus kawalerji na lewym brzegu Mozy; V — Korpus kawalerji na lewem skrzydle armii angielskiej; VI — Korpus kawalerji na lewem skrzydle 6-ej armji — Odwrót na Paryż; VII — Korpus kawalerji podczas bitwy nad Marną. Uzupełniają ją konkluzje autora i załączniki zawierające ponad sto rozkazów i instrukcyj. Podane są szkice w ilości 20.

KEARSEY A. — *Notes and lectures on the campaign in Mesopotamia. London, 1927. H Rees. Str. 106.*

Jest to zarys operacyjno-historyczny i taktyczno-historyczny działań wojska angielskiego w Mezopotamii podczas wojny światowej, zaopatrzony w komentarz do tych operacyj w formie kwestjonarjusza.

Praca ta. o charakterze podręcznikowym przeznaczona jest dla słuchaczy historji wojskowej.

Zawiera szczegółową chronologję kampanji mezopotamskiej oraz dobrą mapę.

V. SCHUBERT, *Gen. — Meine Führung der 8 Armee im September 1914. Berlin 1929, Mitller. Str. 50. — C. B. W. sygn. 113.905/II:*

Praca gen. Schuberta ma charakter apologetyczny. Generał, który na froncie zachodnim zdobył sobie pewne imię, przerzucony wolą cesarza do Prus, objął dowództwo 8 armji. Szczegóły związane z objęciem tego nowego dowództwa, przyjęcie jakiego doznał wśród podwładnych dowódców i wreszcie forma oraz motywy utraty dowództwa, oraz przeniesienie z czynnej służby w stan spoczynku, rzucają dużo ciekawego światła na stosunki wojskowe w Niemczech, wskazując w sposób jaskrawy słabe punkty wojskowej organizacji niemieckiej. Wobec tego, że wyjaśnienia, jakich gen. Schubert udziela redakcji wydawnictwa p. t. Weltkrieg, nie zostały dostatecznie zużytkowane przy oświetleniu działań wojennych w Prusach między 20/9 a 4/10 1914 r. jakie omówiono w V tomie wydawnictwa p. t. Weltkrieg widział się autor zmuszony zabrać głos publicznie. Autor stara się przytem udowodnić, że krótka działalność jego na terenie Prus nie była bez dodatnich następstw i że sytuacja, wytworzona w razie kontynuacji spraw przez niego byłaby doprowadziła do pogromu Rosjan na tym odcinku.

DIENIKIN A., *gienierał. — Staraja armija. Pariż, 1929, „Rodnik". Str. 153.*

Gen. Dienikin daje w swej pracy obraz życia w wnętrznego dawnego przedrewolucyjnego wojska rosyjskiego. Składa się ona z następujących szkiców: I. Kierownictwo i dowodzenie: II. Zwierzchnicy i podwładni; III. W Akademji Wojskowej; IV. W Kazańskim Okręgu Wojskowym; V. Wojsko i społeczeństwo; VI. Wojsko i pierwsza rewolucja.

JEGOROW A. — *Lwow — Warszawa. 1920 god. Wzaimodiejstwije frontow. Moskwa — Leningrad 1929 Gosudarstwiennoje Izdatielstwo. Otdieł Wojennoj Litieratury. Str. 195. — C. B. W. sygn. 113.814/II.*

Autor pracy, w czasie kampanji 1920 r. dowódca rosyjskiego frontu południowo-zachodniego, stara się obalić istniejący w rosyjskiem piśmiennictwie wojskowem pogląd, jakoby front południowo-zachodni prowadził zupełnie samodzielną politykę operacyjną, nie licząc się ani z ogólną sytuacja na całym froncie polskim, ani z działaniami swego sąsiada frontu zachodniego i w krytycznej chwili nie przyszedł mu z pomocą.

Książka Jegorowa składa się z przedmowy autora i 4 rozdziałów. I. Plan polskiej kampanji i kolejne etapy jego wykonnia do 23 lipca 1920 r.; II. — Przeniesienie punktu ciężkości głównego uderzenia frontu południowo-zachodniego w kierunku Lwowa i przebieg tego uderzenia od 23 lipca do 6 sierpnia 1920 r.; III. Oddanie frontowi zachodniemu 12 i 1 konnej armii (6 — 14 sierpień 1920 r.); IV. Ogólne wnioski co do strategicznego i operacyjnego kierowania wojskiem w kampanji polsko-sowieckiej 1920 r.; V. Epilog. W załącznikach podane są depesze i rozmowy hughesowe między naczelnym wodzem Kamieniewym, dowódcą frontu zachodniego Tuchaczewskim i dowódcą frontu południowo zachodniego Jegorowym oraz wykaz literatury.

LUCIETO CH. — *Le Diable Noir. Le contre-espionnage en Belgique pendant la guerre. Avec 20 illustrations. <La guerre des cerveaux>. Paris, 1928. Berger — Levrault. Str. 258. — C. B. W. sygn. 113.258/II.*

Jest to pamiętnik agenta wywiadu Ententy podczas wojny światowej w formie literackiej opisujący sposoby utrzymywania przez nią służby wywiadowczej w okupowanej Belgji, metody zarówno tej służby, jak i wywiadu niemieckiego, oraz formy walki konspiracyjnej Belgijczyków z okupantami. Porusza między innemi sprawę miss Cavell, skazanej na śmierć przez władze niemieckie i rozstrzelanej w październiku 1915 roku. Przytacza dokumenty.

Książka składa się z 46 rozdziałów i zawiera 20 zdjęć fotograficznych.

Wchodzi ona w skład cyklu publikacyj tegoż autora pod ogólnym tytułem „La guerre des cerveaux", poświęconych wywiadowi podczas wojny światowej (I tom tej serji patrz Wojskowe Wiadomości Bibljograficzne T. VI zeszyt 2/1929 r., str. 4) i po wojnie.

KEBLE CHATTERTON E., *capitaine de corvette de réserve. — Les bateaux -pièges (Q-ships) contre les sous-marins allemands. Traduit de l'anglais par André Cogniet, officier de marine en retraite, chargé de la Section Historique de la Marine pendant la guerre. Avec 13 croquis et 26 photos hors texte. Collection de mémoires, études et documents pour servir à l'histoire de la guerre mondiale. Paris, 1928, Payot. Str. 251. — C. B. W. sygn. 113.704/II.*

Książka stanowi tłumaczone z angielskiego opracowanie specjalne z zakresu historji wojny światowej, poświęcone działalności, organizacji, technice i taktyce angielskich statków-pułapek, t. zw. „Q-ships" (odpowiednio zamaskowanych statków dla zwabienia i tem skuteczniejszego zniszczenia niemieckich statków podwodnych) oraz zwalczanych przez nie nurkowców niemieckich.

Autor, komandor-podporucznik rezerwy angielskiej marynarki wojennej, który podczas wojny światowej brał udział w patrolowaniu mórz okalających Anglję i Irlandję, pracę swoją oparł na angielskich źródłach urzędowych, na własnych wspomnieniach i doświadczeniach, na relacjach organizatorów i uczestników walk zapomocą statków-pułapek (między innemi komandora Gordon Campbella, który się wsławił jako inicjator i najwybitniejszy organizator tych statków) oraz na relacjach niemieckich.

Książka składa się z dedykacji, poświęconej zasłużonemu w walce z niemieckiemi statkami podwodnemi i w rozwoju statków-pułapek admirałowi Lewis Baily z przedmowy i z 18 rozdziałów następujących: I—Chwila i potrzeba; II—Początek powodzenia; III — Przedsiębiorczość statków-pułapek; IV — Dzieje „Farnborough"; V. „Tajemnicze" żaglowce; VI — „Mary B. Mitchell"; VII — Jeszcze o żaglowcach; VIII — Statki podwodne i taktyka statków pułapek; IX — Wspaniały „Penshurst"; X — Inne postępy; XI — Dzielny statek „Prize"; XII — Okręty i przygody; XIII — Jeszcze o walkach żaglowców; XIV — Najświetniejsze czyny i zasługi statków-pułapek; XV — Życie na pokładzie statku-pułapki; XVI — Wszędzie statki-pułapki; XVII — Statki wszelkich rozmiarów; XVIII — Ostatni okres.

Praca ta, dająca rzeczową ocenę obustronnych, nie mających precedensu w historji i prawie nieznanych podczas wojny ogółowi działań na morzu, przytacza dane statystyczne co do ilości angielskich statków-pułapek i niemieckich statków podwodnych, co do strat w tym zakresie i co do odznaczonych załóg statków-pułapek, oraz zawiera 13 szkiców sytuacyjnych i 26 zdjęć fotograficznych.

PAQUET, *col. breveté d'E.-M.—Dans l'attente de la ruée. Verdun (Janvier — février 1916). Le rôle de la photographie et de l'observation terrestre. La défense du bois de Ville et de l'Herbebois. Avec, en hors texte, 19 cartes ou croquis et 8 reproduction photographiques. Paris, 1928, Berger — Levrault. Str. XIII, 194. — C. B. W. sygn. 113.790/II.*

Jest to studjum taktyczno-historyczne, poświęcone 1) roli francuskiego wywiadu, fotografji i obserwacji naziemnej w zdemaskowaniu w ciągu stycznia i lutego 1916 roku zamierzonej przez Niemców ofensywy na Verdun, oraz 2) udziałowi 51-ej dywizji piechoty francuskiej i artylerji francuskiej w obronie lasu de Ville i Herbebois podczas pierwszej ofensywy niemieckiej na Verdun w drugiej połowie lutego 1916 roku, gdzie pierwsze uderzenie niemieckie otrzymała ta właśnie dywizja.

Ma ono na celu obalenie mniemania o zaskoczeniu ofensywą niemiecką, oraz wyjaśnienie roli dowódcy obozu warownego Verdun gen. Herra i wyższego dowództwa francuskiego w przeciwdziałaniu zamiarom niemieckim. Przeznaczone jest w pierwszym rzędzie dla oficerów służby wywiadowczej.

Oparte częściowo na źródłach urzędowych, na opracowaniach francuskich (zwłaszcza płk. Grasset'a) i na doświadczeniu własnem autora, zawiera dane co do sił francuskich oraz uzyskane przez ówczesny wywiad francuski dane co do sił niemieckich.

Książka składa się z przedmowy, wstępu i 2-ch części następujących:

Część I — Przed nawałą — obejmuje 3 rozdziały: I — Informacja zapomocą fotografji (badanie umocnień niemieckich. badanie artylerji niemieckiej); II — Środki i metody atakowania u Niemców; III — Informacje piechoty.

Część II — Obrona lasu de Ville i Herbebois — składa się z 4-ch rozdziałów: I — 51-a dywizja w odwodzie w rejonie Verdun; II — Dzień 21 lutego; III — Dzień 22 lutego; IV — Dzień 23 lutego.

Uzupełniają ją konkluzje autora, 19 map i szkiców oraz 8 zdjęć fotograficznych. Wykaz szkiców i fotografij znajduje się na końcu książki.

Praca ta stanowi połączenie 2-ch studjów płk. Paquet'a w „Revue Militaire Française": 1) z lutego — kwietnia 1927 r. p. t. „Avant l'offensive allemande sur Verdun (1916)" i 2) z maja — lipca 1928 r. p. t. „La défense du Bois de Ville et de l'Herbebois. Verdun (février 1916)", przejrzanych i uzupełnionych nowym rozdziałem o roli fotografji.

HISTORJA WOJEN I WOJSKOWOŚCI.

WACETIS I. I., *prof. — Opieracii na wostocznoj granice Giermanii w 1914 godu. Czast'l-ja. Wostoczno-prusskaja opieracija. (S 18 schiemami w osobom priłożenii). Moskwa — Leningrad, 1929 g. Wojennaja Akadiemija R. K. K. A. im. M. W. Frunze Gosudarstwiennoje Izdatielstwo, Otdieł Wojennoj Litieratury. Str. VI, 339.* —

Książka ta, będąca opracowaniem operacyjno-historycznem i taktyczno-historycznem działań 1-ej i 2-ej armij rosyjskich i 8-ej armji niemieckiej w sierpniu 1914 roku w Prusach Wschodnich, stanowi cześć I zamierzonej przez autora większej pracy o operacjach na froncie wschodnim w pierwszych czterech miesiącach wojny światowej, t. zw. „trylogji generalnej bitwy" 1914 roku na tym froncie (Prusy Wschodnie — operacja dęblińsko-warszawska — bitwa pod Łodzią).

Oparta na urzędowych źródłach rosyjskich oraz niemieckich.

Autor omawia skład i liczebność sił zbrojnych obu stron, ich mobilizację i koncentrację, plany i dyrektywy oraz przebieg kolejnych etapów walk, schodząc aż do dywizji, a nawet pułków i straty w ludziach, poddając krytyce strategję i taktykę, zwłaszcza dowództwa rosyjskiego.

Książka składa się z przedmowy i 18-rozdziałów następujących: I — Rzut oka na teatr działań wojennych; II — Siły zbrojne stron; III — 8-a armja niemiecka; IV — Front północno-zachodni; V — Walki graniczne w kierunku na Niemen; VI — Wtargnięcie 1-ej armji rosyjskiej do Prus Wschodnich; VII — Kontynuowanie przez 1-ą armję rosyjską marszu-manewru ku rzece Angerap; VIII — Bitwa 20 sierpnia; IX — Wypadki na froncie 1-ej armji rosyjskiej do dnia 28 sierpnia; X — Nowe decyzje dowództwa 8-ej armji niemieckiej; XI — Wypadki 26 sierpnia; XII — Wypadki 27 sierpnia; XIII — Wypadki 28 sierpnia; XIV — Wypadki 29 — 31 sierpnia; XV — Dyrektywa gen. Moltke dla 8-ej armji niemieckiej z dnia 31 sierpnia; XVI — Ofensywa 8-ej armji niemieckiej; XVII — Odwrót Rosjan; XVIII— Odejście z frontu grupy gen. Mackensena. Uzupełniają ją konkluzje autora i aneksy: 3 rozkazy dowództwa 1-ej armji rosyjskiej, dyrektywa dla tejże armji, O. de B. 1-ej armji rosyjskiej, rozkaz dowódcy rosyjskiego frontu północnozachodniego.

Na końcu książki znajduje się 18 szkiców.

BIEŁOJ A. — *Galicijskaja bitwa (s 19 schiemami wnie tieksta). Moskwa — Leningrad, 1929 g., Wojennaja Akadiemija R. K. K. A. im. M. W. Frunze, Gosudarstwiennoje Izdatielstwo Otdieł Wojennoj Litieratury. Str. 370, 1. — C. B. W. sygn. 113.935/II.*

Książka ta jest opracowaniem operacyjno-historycznem oraz taktyczno-historycznem działań wojsk rosyjskich i austrjacko-węgierskich w Lubelszczyźnie i w Galicji opartem na urzędowych źródłach rosyjskich i na pracach rosyjskich, niemieckich oraz austrjackich autorów wojskowych.

Praca składa się z przedmowy autora, ze wstępu (1. Krótki zarys politycznej i gospodarczej sytuacji Rosji i Austro-Węgier na początku wojny światowej; 2. Krótki zarys sytuacji politycznej i przygotowania politycznego polsko-galicyjskiego teatru działań wojennych; 3. Plany wojny), oraz z 11 rozdziałów następujących: I — Rzut oka na rejon działań wojennych; II — Siły zbrojne; III — Mobilizacja, koncentracja, operacyjne rozwinięcie, działalność strategiczna kawalerji w okresie

początkowym. Plany operacyj; IV — Wtargnięcie Austrjaków do Polski (1. Sytuacja przed bitwą pod Kraśnikiem; 2. Bitwa pod Kraśnikiem — Janowem — Gorajem; 3. Wyjście 4-ej armji z walki; 4. Obrona 4-ej armji pod Lublinem i przygotowanie drugiego natarcia. Ocena działań od 20 sierpnia do 2 września); V — Bitwa pod Tomaszowem (1. Sytuacja przed bitwą pod Tomaszowem; 2. Opracowanie planu bitwy. 3. Walki na froncie Zamość, Komarów i Łaszczów; 4. Ocena działań stron w bitwie pod Tomaszowem; 5. Odwrót 5-ej armji na Chełm i Włodzimierz Wołyński i przygotowanie drugiego natarcia); VI — Wtragnięcie 3-ej i 8-ej armij rosyjskich do Galicji (1. Sytuacja przed bitwą nad Złotą Lipą; 2. Opracowanie planu bitwy; 3. Bitwa nad Złotą Lipą; 4. Ocena działań w bitwie nad Złotą Lipą); VII — Bitwa nad Gniłą Lipą (1. Sytuacja na froncie między Kamionką a Haliczem dnia 29 sierpnia; 2. Walki na froncie Kamionka, Turkocin, Przemyślany, Rohatyń i Halicz). 3. Ocena działań w bitwie nad Gniłą Lipą); VIII — Odwrót 2-ej i 3-ej armij austrjackich za rzekę Wereszczycę i nowy plan naczelnego dowództwa austrjacko-węgierskiego; IX — Bitwa pod Gródkiem (1. Sytuacja ogólna przed bitwą, 2. Sytuacja na froncie Warąż — Rawa-Ruska — Magierów — Janów — Gródek i Komarno); X — Drugie natarcie 4-ej, 5-ej i 9-ej armij (1. Sytuacja w rejonie Lublina i Chełma; 2. Przejście 4-ej i 5-ej armij do natarcia; 3. Natarcie ogólne 9-ej, 4-ej i 5-ej armij; 4. Atak ogólny 9-ej, 4-ej i 5-ej armij 8 i 9 września; 5. Pościg za 1-ą armją austrjacką 10 i 11 września. 6. Ocena działań). XI — Odwrót Austrjaków nad San i Dunajec.

Zamykają książkę: konkluzja autora, wykaz szkiców, wykaz źródeł, O. de B. wojsk rosyjskich i austrjacko-węgierskich oraz zeszyt, składający się z 19 szkiców.

Rapport du Maréchal Commandant en Chef les Armées françaises du Nord et du Nord-Est sur les opérations en 1918. La campagne offensive (18 juillet — 11 novembre). I-re partie. La préparation de la campagne offensive (fin 1917 — 12 juillet 1918). Annexes I — II — III. 11 cartes. II-e partie. Contre-offensive de Château — Thierry — Soissons (18 juillet — 6 août). Annexes IV — V — VI. 7 cartes III-partie. Offensive de Montdidier-Noyon et poussée vers la position Hindenburg (1-er août — 15 septembre). Annexes VII — VIII — IX — X. 10 cartes. IV-e partie. Préparation des offensives d'ensemble et opération préliminaire de Woëvre (30 août— 26 septembre). Annexes XI—XII—XIII —XIV—XV—XVI—XVI bis. 5 cartes. V-e Partie. Offensives d'ensemble des armées alliées et poussée vers la Meuse (26 septembre — 11 novembre). Annexes XVII — XVIII — XIX — XX — XX bis. 14 cartes. VI partie. Préparation d'une offensive en Lorraine. Armistice du 11 novembre et marche au Rhin (7 Septembre — 11 Novembre 1918 — 4 Février 1919). Annexes XVI — XXII. 8 cartes. Paris, b. r. Imprimerie Maréchal. Tom I str. 186, t. II str. 165, t. III str. 249, t. IV str. 447, t. V str. 481, t. VI str. 383. — C. B. W. sygn. 153.501/III.

Jest to dalszy ciąg urzędowego raportu głównodowodzącego francuskiemi armjami północnemi i północno-wschodniemi (marszałka Petaina) o kompanji 1918 roku na froncie zachodnim (patrz Wojskowe Wiadomości Bibljograficzne T. VI zeszyt 2/1929 r. str. 11 — 12), poświęcony ofensywie wojsk sprzymierzonych w czasie od 18 lipca do 11 listopada 1918 r. i stosunkom wzajemnym oraz kierownictwu tych wojsk, uzupełniony zbiorem koło tysiąca dokumentów, które raport ten popierają.

Praca składa się z 6-ciu części (tomów) następujących:

I tom — Przygotowania kampanji ofensywnej (koniec 1917 r. — 12 lipca 1918 r., — zawiera: 1) tekst raportu (stronic 99), omawiający stopniowe urzeczywistnienie warunków niezbędnych do wznowienia działań zaczepnych w czasie od końca 1917 r. do połowy lipca 1918 r. (postępy w organizacji i wyposażeniu wojsk francuskich, utworzenie wielkich jednostek, reorganizacja artylerji i lotnictwa, organizacja czołgów, wejście w grę wojsk amerykańskich w strefach angielskiej oraz francuskiej, przegrupowanie tych wojsk w strefie francuskiej), ewolucję teoretyczną metod zaczepnych, dyrektywy i rozkazy w przewidywaniu wznowienia działań zaczepnych, projekty i plany natarcia na odcinek niemiecki pod Château — Thierry, 2) teksty 41 dokumentów za czas od 30 marca do 19 lipca 1918 r. (str. 101 — 186), oraz 3) teczkę z 11 mapami.

II tom — Przeciwnatarcie na froncie Château — Thierry — Soissons (18 lipca — 6 sierpnia) — zawiera: 1) tekst raportu (stronic 66) o przygotowaniu i koncentracji do przeciwnatarcia na tym froncie, o natarciach poszczególnych armij, instrukcjach dla armij i grup armij, o bitwach w rejonie Soissons oraz nad rzeką Ourcq (18 — 28 lipca), odzyskaniu Château — Thierry, bitwie na płaskowzgórzu Tardenois (29 lipca — 6 sierpnia), odzyskaniu Soissons i parciu ku rzece Vesle, 2) teksty dokumentów (Nr. 42 — 123) za czas od 12 lipca do 6 sierpnia 1918 r. (str. 67 — 165), oraz 3) teczkę z 7 mapami.

III tom — Ofensywa na odcinku Montdidier — Noyon i parcie ku pozycji Hindenburga (1 sierpnia — 15 września) — zawiera: 1) tekst raportu (stronic 62) o przygotowaniu ofensywy w kierunku na rejon Montdidier i projekcie rozszerzenia jej na rejon Noyon (21 lipca — 8 sierpnia) o bitwie pod Montdidier i przygotowaniu ofensywy na rejon Noyon (8 — 16 sierpnia), o bitwie pod Noyon (17 — 29 sierpnia) i ogólnem posuwaniu się w kierunku na pozycję Hindenburga (30 sierpnia — 15 września), 2) teksty 150 dokumentów za czas od 24 lipca do 15 września 1918 r. (str. 63 — 249), oraz 3) teczkę z 10 mapami.

IV tom — Przygotowanie ofensywy ogólnej i wstępne działania w Woëvre (30 sierpnia — 26 września) — zawiera: 1) tekst raportu (stronic 96) o przygotowaniu ofensywy w Woëvre, zgodnie z planem operacyj z dnia 24 lipca 1918 r., rozszerzeniu planu działań, dyrektywach ogólnych dla przygotowania ofensywy na zachód i wschód od Mozy, przygotowniu ofensywy wojsk amerykańskich od Mozy do Argonnów, grupy armij środka od Argonów do rzeki Vesle, grupy armij rezerwowych łącznie z armjami angielskiemi w kierunku na Saint-Quentin, oraz o koncentracji wojsk francuskich do ofensywy we Flandrji (12 — 28 sierpnia), 2) teksty 237 dokumentów za czas od 21 lipca do 28 września 1918 r. (str. 97 — 447), oraz 3) teczkę z 5 mapami.

V tom — Ofensywa ogólna wojsk sprzymierzonych i parcie ku Mozie (26 września — 11 listopada) — zawiera: 1) tekst raportu (stronic 89) o ogólnem natarciu na pozycję Hindenburga i na północ oraz na południe od niej, na linje wodne i w kieruku ku Mozie oraz aa Brukselię, 2) teksty 272 dokumentów za czas od 27 września do 11 listopada 1918 r. (str. 91 — 481), oraz 3) teczkę z 14 mapami.

VI tom — Przygotowanie ofensywy w Lotaryngji. Zawieszenie broni 11 listopada i marsz ku Renowi (7 września — 11 listopada — 4 lutego 1919 r.) — zawiera: 1) tekst raportu (stronic 55) z uwagami autora o dokumentach, dotyczących przeciwnika, omawiających projekt naczelnych dowództw koalicyjnego i francuskiego ofensywy w Lotaryngji (7 września — 11 listopada 1918 r.), sprawę zawieszenia broni i wypadki późniejsze, 2) teksty 165 dokumentów za czas od 7 września 1918 r. do 22 lutego 1919 r. (str. 57 — 383), oraz 3) teczkę z 8 mapami.

Praca ta daje rzeczową analizę dyrektyw i ocenę wydarzeń na szczeblu naczelnego dowództwa schodząc jednak niejednokrotnie aż do dywizyj.

PRZEMYSŁ WOJENNY.

SZAROW P. — *Wlijanije ekonomini na ischod mirowoj wojny 1914 — 1918 g. Moskwa — Leningrad, 1928, Gosudarstwiennoje Izdatielstwo Otdieł Wojennoj Litieratury. Str. 174. — C. B. W. sygn. 113.556/II.*

Autor postawił sobie zadanie zobrazowania tej ogromnej, często dominującej roli, jaką odgrywały w wojnie światowej czynniki ekonomiczne. Wojna ta wykazała niezbicie, że w dzisiejszych warunkach żadne państwo nie będzie mogło nagromadzić takich zapasów sprzętu wojennego, jakie potrzebne będą na cały okres wojny, to też ogromnego znaczenia nabiera wobec tego zagadnienie szybkiej mobilizacji nie tylko przemysłu, lecz i całego życia gospodarczego kraju. Praca składa się z przedmowy, wstępu i 11 rozdziałów:

I Ekonomiczny rozmach wojny światowej 1914 — 1918 r.; II Czynniki potęgi wojskowej: III Krótka charakterystyka ekonomiki Rosji przed i podczas wojny światowej; IV — Krótka charakterystyka zasobów ekonomicznych Niemiec; V Krót-

pok charakterystyka zasobów ekonomicznych Francji; VI Krótka charakterystyka zasobów ekonomicznych Anglji; VII Krótka charakterystyka ekonomicznych zasobów Stanów Zjednoczonych; VIII Rola innych krajów, biorących udział w wojnie światowej; IX Porównanie możliwości obu stron walczących; X Główne wnioski z analizy czynników ekonomicznych i wpływ ich na wynik wojny; XI Specjalne wnioski dla naszych warunków.

SPIS DZIEŁ OMÓWIONYCH